СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

ЧАСТЬ I. Established 1893. TWO SECTIONS — SECTION I.

Рік LIII. Ч. 241. Ню Йорк і Джерзі Сіти, субота, 8. грудня 1945. No. 241. New York and Jersey City, Saturday, December 8, 1945. Vol. LIII

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237—4-0807 Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS in the United States of America. FIVE CENTS elsewhere.

БРИТАНІЯ ДІСТАЛА КРЕДИТ НА ДОГІДНІ СПЛАТИ

По 12-тижневих переговорах прийшло до згоди між урядами Злучених Держав і Британії щодо довгів і кредитів. Злучені Держави зреклися відшкодовання за Ленд-Ліз в сумі коло 25 біліонів долярів і згодилися дати Британії нову позичку на суму $4,400,-000,000, яку вона має сплатити впродовж 55 років, оплачуючи, загально беручи 1.62%. Лорд Галифекс, британський амбасадор, сказав, що це означає, що обидва краї думають іти разом і в часі мира, як ішли разом в часі війни. Отсей договір мусить ще бути затверджений конґресом в Америці й парляментом в Британії, що певно станеться.

БЕРІТЬ ПРИКЛАД!

Читаємо в канадійськім „Українськім Голосі" про поміч українським жертвам війни п. з. „Брати, поможіть", між іншим, таке:

„Чи чуєте ви, обуті і одіті, нагодовані й загріті? Чи чуєте голос голодної, холодної босої й бездомної України?

„Як чуєте, то обізвіться! Обізвіться вашою жертвою, вашою поміччю — не центами, не долярами, а десятками долярів!

„Беріть приклад з жидів. У Виніпеґу 17,000 жидівського населення складає 100,000 долярів на допомогу Палестині. У Ню Йорку три міліони жидівського населення складають 30 міліонів долярів на свій допомоговий фонд. Після цього прикладу українці Канади мають зложити 3,000,000 долярів, або по 10 долярів на душу, а українці Америки 7,500,000 долярів. Ці числа великі, але українці Канади і Америки можуть цю квоту виконати, якщо вони люблять свій український нарід так, як жиди люблять свій жидівський нарід! Цю квоту не обовязково виконати за рік. Нехай буде — за два роки, але виконати!"

В КОРИСТЬ ПОЛЬСЬКИХ НЕПОВОРТЦІВ.

З Лондону повідомили Польське Пресове Бюро в Вашинґтоні, що британський уряд проголосив в парляменті заяву в справі дозволу прибути до Англії тим близьким кревним польських вояків, що є на німецькій території під британською владою, а не хочуть вертати до Польщі. Кажеться, що британський уряд переконався, що ті люди дійсно не можуть вертати до Польщі під теперішним режимом, не наражаючи свого життя. Це відноситься до жінок і дітей вояків, а далі батька і матери, діда і бабуні.

З ВІДЧИТАМИ З КАНАДИ.

До Злучених Держав прибув канадійсько - український письменник і журналіст, О. Івах, що буде обїзджати українські громади з відчитами на такі теми: „Український нарід жде кращої долі" і „Краса української культури". Відомий він тут, між іншим, з статтей, що є поміщувані в „Юкрейнієн Вікли", чи були в „Свободі". Яка організація чи громада хоче мати в себе один з таких відчитів, чи два, хай пише на таку адресу: Mr. Honore Ewach, 11 East 7th St., New York, N. Y.

„ЯРОСЛАВ МУДРИЙ".

Це так називається драматична поема І. Кочерги, до якої уложив музику композитор Константин Федорович Данькевич. Каже, що хотів у тій музиці змалювати музичний образ Ярослава, як мудрого державного діяча, що любить свою країну, свій народ. Зокрема, є музична картина битви між військом Ярослава і печенігами, народні співи, бурхливий танок скоморохів.

ХОЧЕ ОБЄДНУВАТИ ПРОТИ КОМУНІСТИЧНОЇ РОСІЇ.

В Шікаґо відбулася з кінцем листопада конвенція Конґресу американців литовського походження, на який запрошено К. Розмарека, президента Конґресу Американських Поляків. Як пише польська преса, тисяча литовських делегатів влаштувала Розмарекови велику овацію по промові, в якій він говорив, що оборона ідеалів свободи повинна бути кличем усіх американців, безогляду на їхнє походження. А далі, що політика уступств Росії, не спинить будучої війни, а навпаки, ще може її спричинити. Ще пишуть, що Розмарека запросили на свій зїзд у Шікаґо хорвати, а словаки та серби теж навязали з ним звязки. Це ніби тому, що Конґрес Американських Поляків рішив навязати звязки з американцями, що походять з тих країв, яким загрожує комуністична Росія загарбанням.

УКРАЇНСЬКО-ІТАЛІЙСЬКИЙ СЛОВАР.

До Злучених Держав надійшов один примірник українсько-італійського словаря, виданого в Римі в 1941 р. п. н. „Vocabulario Ucraino Italiano". Це великанська наукова праця відомого журналіста і науковця, Евгена Онацького. Словар має 1,741 сторін друку. Ціна — сто лірів старої валюти. Книжку видано заходом Орієнтального Інституту в Неаполі, який видав був в 1937 році українську граматику проф. Онацького п. т.: „Grammatica Ucraina teorico-practica".

ДОГАНА ПРОТИ УРЯДУ ПАРТІЇ ПРАЦІ НЕ ВДЕРЖАЛАСЬ

Не зважаючи на те, що Винстон Чорчил критикував від імені консерватистів соціялістичний уряд премієра Атлі в дуже красномовний спосіб як добре думаючий і сильний, але неспосібний, його внесення на уділення цьому урядови догани перепало 381 голосами проти 197. Кажуть, що повторилося те саме, що було при виборах. Це так якби була особиста кампанія Чорчила, що торощив соціялістичні теорії.

ЗНАМЕНИТИЙ ЗВІТ.

З Лондону наспів Звіт ч. 1. Центрального Українського Допомогового Бюра (Central Ukrainian Relief Bureau, 218 Sussex Gardens, Paddington, London, W. 2). Сторін 25. Уложили: летунський лютенант Б. Панчук і капітан В. С. Фроляк. Звіт, виданий англійською мовою, вазірцевий. Подає повно інформацій про допомогові установи, українські, британські та міжнародні, та про допомогову акцію скитальцям взагалі. Є подані звязки з тими організаціями, як і з скитальськими таборами. Започатковано перепис українських скитальців в Европі. Звіт зладжений для інформації урядових установ. Злучений Український Американський Допомоговий Комітет у Філядельфії, як і Український Допомоговий Комітет в Канаді, працюють в Европі через Центральне Допомогове Бюро і централізують таким чином усю допомогову акцію в Европі.

У. Н. ДІМ В БУЕНОС АЙРЕС.

Арґентинське „Українське Слово" звідомляє, що дня 24. вересня б. р. українська кольонія в Арґентині формально набула в столиці краю твердиню українського життя, себто свій власний „Народний Дім", до якого зараз перенеслися Товариство „Просвіта" та видавництво часопису „Українське Слово". Далі пишеться таке: „Не сумніваємось ні на мент, що радість і гордість того чину обходить нас всіх, безогляду на релігійні та політичні переконання", та „що з гою хвилиною праця всіх нас посилиться десятькратно".

ЛЬВІВСЬКИЙ ТЕАТР.

Совєтські джерела подають, що розвалений і пограбований німцями львівський оперний театр відбудовано й він почав вистави в місяці жовтні.

ВИСТАВКА ІСТОРІЇ БУКОВИНИ.

Така має відбутись в Чернівцях. Виставлені старовинні літературні памятники, серед яких знаходиться біблія першого друкара Івана Федорова і служебник, надрукований в Киево - Печерській Лаврі на початку 17-го століття. Є теж багато деревяних виробів гуцульських мистців.

СОВЄТСЬКІ ПЕРЕІМЕНУВАННЯ.

Про такі пише відома журналістка, Дороті Томпсон, маючи на думці в першу чергу „демократію", про яку говорить Совєтський Союз та яку встановляє у „визволених" ним краях. Ось та нова „демократія", пише Томпсон, має заступити „новий порядок", про який Аліянти говорили в часі війни і обіцяли його завести в світі по своїй вигрі. Большевики, як каже Томпсон, тепер повводили баламутну назву не тільки на демократію, але й на інше. І так, там, де ми говорили про Квіслінґів, там вони тепер говорять про „приязні уряди". А де перше добачувано лихо в „пангерманізмі", там тепер фіґурує совєтський „панславізм". Знов замісць „вищої раси" маємо тепер те, що Совєти представляють як „вищі ідеї". А від тих, що перше називали кожного противника „комуністом", Совєти перебрали ту звичку в такий спосіб, що кожного, що з ними не годиться, називають зараз „фашистом".

СИБІР!

На згадку про нього здрігається серце міліонів мучеників. Та інакше бється у большевиків від У. Щ. Вістей. Пишуть про нього широко, щоби переконати читачів, що то давно було, як на Сибір „царська влада засилала небажаних їй людей - революціонерів". З такого ніби Сибір був тоді відомим у світі. Та спитаємо: А з чого є відомим сьогодня, як не з многих міліонів невільничих робітників-каторжників, що там погинули і далі гинуть за „робітничо-селянської влади"!

ОСЕРЕДОК ПОЛЬСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В АМЕРИЦІ.

Так зветься дім, який закупила в Ню Йорку в гарній дільниці Фундація ім. Косцюшки. Каже, що цей дім буде „амбасадою польської культури в Америці".

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ЯК ЦЕ БУЛО?

З листа молодого галицького українця, що опинився в концентраційнім таборі при кінці 1943 року, а до цього часу, як пише, „жиє з народом і в цілій широкій Україні", подаємо такі уривки:

**
*

Переживав я, як шаліло енкавуде. Бачив, як народ, наче за помахом чарівної палички, відроджувався впродовж короткого періоду між двома окупаціями та як знову конав — на відміну — під чоботом німецького опричника. За час першої большевицької окупації в Україні не було більше чим яких 10% комуністів з переконання та й ці були в більшій частині зайди, або публіка до краю глупа. Та кілька місяців після приходу німців це відношення збільшилось приблизно до 60%. Це, чого компартія не потрапила зробити впродовж 24 років, німці довершили впродовж кількох місяців, іменно: збольшевізували народ, що опинився в повному безпросвітті.

Треба було бачити, що ділялось зараз по відступі большевиків. Зразу народ шалів з радости. Не тому, що прийшли німці, бо ці мали в Україні більше чим сумну славу ще з першої війни, але тому, що не стало большевиків. Я ніколи не був би повірив, що в Україні збереглося ще стільки жовто - блакитних прапорів і стільки портретів Петлюри та Грушевського. Впродовж двох місяців ми мали в Україні 63 газети з тризубами на заголовній стороні. На місці всяких „червоних кутків" так і виростали „Просвіти"... Так було приблизно два місяці, доки не прийшло німецьке „Цивільне Управління". Воно з одного боку відгребувало старі масові могили, жертви большевицької влади, а з другого почало копати ще більші — для жертв німецького окупанта. У Василькові, біля Києва, я на власні очі бачив, як німці повісили діда, що вийшов їх зустрічати хлібом і сіллю...

З Києва я втік, як німці розстріляли цілу редакцію „Українського Слова". Від того часу тинявся по цілій Україні, що захлистувалася чужою і своєю власною кровою. Німці своїми інтригами і терором розбивали всяку українську силу, що могла стати організаційним ядром. Обезголовлений народ шамотався між большевицьким молотом і німецьким ковалом, складаючи справжні гекатомби жертв. Але хто бачив в тому часі Україну, той мусів повірити в її незлічимі не тільки матеріяльні, але й людські, моральні багатства. І якщо нашого народу не зломали 24 роки „комунізму" з його вихованням, то його вже ніщо не зломить. Мені, напр., довелось бачити в Полтаві, як міщани і робітники топили у Ворсклі один памятник. Був це памятник 9-літнього хлопця, Саші Очерета, що підслухав, як його батьки висловлювались проти режиму та доніс до енкавуде. Батьків розстріляли, а Саші поставили памятник, що його народ при першій нагоді втопив. Я теж тут і там з укриття бачив, як німці розстрілювали — молодих і старих — і чув, як многі з них з гордо піднесеною головою в останній хвилині співали „Ще не вмерла...", дарма, що на мотив „Розпрягайте хлопці коні...", бо і іншого справжнього, ще не мали нагоди вивчити.

Це тільки так, доривочні фрагменти, що з них навряд, чи зможете собі виробити бодай приблизне уявлення того, що ділялося і що зараз діється в Україні. Як тільки дістану першу безпосередну відомість від Вас, надішлю Вам властиві матеріяли...

АМЕРИКАНСЬКИЙ УКРАЇНЕЦЬ ПРО АТОМОВУ БОМБУ.

Принципи атомової бомби є ще далі глибокою тайною, головно, коли іде про те, як її виробляти, заявив американським кореспондентам майор Джозеф Ф. Салі (Sally), начальний, продукційний інжинір Ганфорд — заводів, в стейті Вашингтон. Принципи, яких вживається в Ганфорд, є інші від тих, що в Овк Рідж, де теж продукують атомові бомби. Ті атомові бомби, що їх скинули на японські міста, були правдоподібно виготовлені в Ганфорд. Майор Салі теж заявив, що так, як є тепер, то ворог не мав би оборони проти атомової бомби, хіба що згодом винайде тайну її продукції й сам буде її вживати. Колиж іде про те, щоб ужити атомову енергію для цивільного вжитку, то це важка справа, казав майор Салі. Це може потривати 50, а може й 100 років, заки це станеться. Одне певно, що енергію можна добувати і переховувати в сховках.

Майор Салі працює над дослідами принципів атомової бомби від 1942 року. Має 32 роки, а полк. Френклин Т. Матіес, начальний командант заводів, має 37 років. „Це поле праці для молодих", заявив майор Салі кореспондентам.

Майор Джозеф Ф. Салі, це Осип Ф. Салій, син українських родичів з Бронкс, Н. Й. Його брат, капраль Тед Салі, теж в армії, був передше рисівником в Галивуді.

„НОВИЙ СЛОВЯНСЬКО-КОМУНІСТИЧНИЙ ІМПЕРІЯЛІЗМ"

Під таким наголовком появилась стаття в тижневику „Ди Ню Лідер" з 1. грудня б. р., яку написав Кларенс Манінґ, професор Колюмбійського Університету, відомий автор книжки про українську літературу. Проф. Манінґ згадує, як зробився пан-германізм, та як ту німецьку федеративну ідею вжив Гітлер для того, щоби принести Европі смерть і руїну. Панславізм, пише проф. Манінґ, зродився з ідеалістичних мотивів. Так було так довго, поки Росія ним не опанувала. Тому і є між словянами різне відношення до пансловянства, залежно, як котрий словянський нарід ставиться до Росії. Наприклад чехи, що ніколи не сусідували з Росією, завжди глядiли на неї ідеалістично; знов серби як на „дядька Івана", свого православного, сильного кревняка. Інакше поляки. Знов царська Росія не вела якоїсь послідовної політики щодо цього, бо з одного боку, наприклад, допомагала балканським словянам визволитись спід турків, а з другого жертвувала ними в користь не-словян, якщо тільки це було й корисне. І не любила, як визволені словяни почували себе певними і зовсім свобідними. Дуалізм такої царської політики був видний теж і в її відношенню до Німеччини. Вона старалась мати Німеччину проти своїх ворогів, окуповуючи це зрадою словянських інтересів. Цей самий дуалізм слідний теж і в комуністичній Росії.

Проф. Манінґ є за згоду демократичного світу з Совєтським Союзом, бо така згода це одинока ґарантія миру, якого кожний хоче. Та чи буде згода, це залежить тепер тільки від Росії. Якщо словянська федерація яку вона творить, буде залишати за словянськими державами свободу, заховання звичаїв і обичаїв поодиноких словянських народів, то тоді згода можлива. А як Москва буде вживати по словянськи говорячі народи тільки на те, щоби створити з них одну збиту ґрупу для здійснювання своїх комуністичних цілей в світі — то згода неможлива. Це треба демократіям сказати Росії ясно. Така ясність буде чесною політикою, а тим самим і найліпшою. А як таке буде сказане, тоді збудяться демократичні почування словянських і несловянських народів в Совєтах до акції, щоб викоринити лиха тоталітарного комунізму і тим самим допомогти збудувати кращий світ демократично відчуваючої людськости.

В кожній українській хаті повинен знаходитися часопис „Свобода".